

Cirkuszművészeti központok tartalomszolgáltatási modelljei

A Nemzeti Cirkuszművészeti Központ Nonprofit Kft. és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara között 2019. szeptember 6-án létrejött szakmai együttműködési megállapodás keretében a Könyvtár- és Információtudományi Intézet szerepet vállal a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ könyvtárának létrehozásában, mely egyúttal Közép-Európai Cirkuszművészeti Kutatóközpontként és Adattárként fog működni. A közgyűjteményi szempontból jelentős külföldi cirkuszművészeti intézmények számbavételével, jó gyakorlatainak elemző bemutatásával a korszerű tartalomszolgáltatási rendszerek és a könyvtári közösségi programok hazai adaptációját kívánjuk támogatni.

Tárgyszavak: cirkusz; adatbázis; közgyűjtemény; információmenedzsment; innováció; tartalomszolgáltatás

Előzmények

„Kultúránk egyetlen területe sem újulhat meg, fejlődhet korszerű keretek között múltja tudományos igényű rendszerezése, öröksége feldolgozása, illetve a 21. századi működéséhez szükséges elektronikus tartalomszolgáltatási rendszerek, adatbázisok nélkül” – emelte ki Fekete Péter miniszteri biztos, a Magyar Cirkusz és Varieté Nonprofit Kft. (MACIVA) igazgatója azon a projektindító tájékoztatón, melyre az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar (ELTE BTK) Könyvtár- és Információtudományi Intézetével tervezett szakmai együttműködés első közös rendezvényeként, az ELTE BTK Kari Tanácsstermében került sor 2015. szeptember 28-án. Kifejtette, hogy cirkuszművészetünk múltja, a vándorcirkuszi hagyományok mellett térségünk egyetlen, a Városliget történetéhez is kötődő épített cirkuszával szinte feltáratlan, miközben élő és fejlődő jelennel büszkélkedhet a klasszikus és modern, alternatív cirkuszi kísérletek területén egyaránt. A Kari Tanácssterem falai között szokatlan élményként egy artista növendék mutatványa illusztrálta a cirkuszi produkciók évszázadok óta változatlan hatását. Hangsúlyozta, hogy a témában elmélyülésre motiválhatják könyvtáros és más szakos hallgatókat a projekt által kínált hosszú távú lehetőségek, hiszen a tervezett információs központban munkatársakra is szükség lesz.¹

A kooperáció előkészítéseként 2015. november 28-án az együttműködésben érintett oktatók, hallgatók és meghívott szakértők a Fővárosi Nagycir-

kuszban megtekintették a *Balance* című előadást, majd Fekete Péter igazgató és Kiszl Péter intézetigazgató, valamint Barátné Hajdu Ágnes tanszékvezető irányításával szakmai egyeztetés zajlott.² A megbeszélésen többek között részt vett Juhász Éva, az ELTE Irodalomtudományi Doktori Iskola Könyvtártudomány doktori programjának hallgatója is, aki a 2019. szeptember 10-én sikeresen megvédett *Könyvtárgazda(g)ság: pénzügyi vonatkozású korszerű menedzsmenteljárások könyvtári alkalmazása* című doktori (PhD) disszertációjában innen eredeztethetően hangsúlyosan foglalkozott a cirkuszművészek, a társművészetek, a kutatók és a nagyközönség könyvtárhasználati szokásainak, valamint a létrehozandó cirkuszművészeti információs központtal kapcsolatos igényeinek feltárásával. Pilot jellegű kérdőíves és mélyinterjúk kutatása a szolgáltatástervezés inspirációs szakaszában hatékonyan támogatja a fejlesztést.³

A Visegrádi Együttműködés országainak képviselői 2019. június 11-én projektjavaslatként fogalmazták meg a cirkuszművészet megújítását, a cirkuszművészetet érintő átfogó digitalizációt, amely ezután a V4-ek hivatalos programjának részévé válhat.⁴ A 2019. június 18-án kelt alapító okirat szerint megalkult a *Nemzeti Artista- Előadó- és Cirkuszművészeti Központ Nonprofit Kft.* (rövid nevén: Nemzeti Cirkuszművészeti Központ Nonprofit Kft.), mely számos feladata mellett létrehozza és működteti a *Magyar Cirkuszművészeti Múzeumot*, valamint a *Közép-Európai Cirkuszművészeti Kutatóközpontot és Adattárat*.⁵ A Magyar Közlöny 2019.

augusztus 2-i számában megjelent kormányhatározat alapján a Fővárosi Nagycirkusz összes létesítménye a Nyugati pályaudvar mellett egy új épületben kap majd helyet, a beruházás várhatóan jelentős távlatokat nyit a könyvtárszakmai fejlesztések előtt is.⁶

A 2019. szeptember 6-án létrejött szakmai együttműködés aláírásakor (1. ábra) Fekete Péter kulturális államtitkár megerősítette, hogy Budapesten fog felépülni Európa legnagyobb cirkuszművészeti központja, amely magában foglal majd egy könyvtárat, egy adattárat és egy múzeumot. A Nemzeti Cirkuszművészeti Központ várja az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézetének oktatóit és hallgatóit, hogy megismerjék a magyar cirkuszművészetet reprezentáló hagyományos és elektronikus gyűjteményt, közreműködjenek a képi és mozgóképi dokumentumok digitalizálásában, illetve részt vegyenek a Közép-Európában egyedülálló cirkuszművészeti adatbázis építésében. A visegrádi négyek által is támogatott, a közép-európai cirkuszművészetet feldolgozó Közép-

Európai Cirkuszművészeti Kutatóközpont és Adattár tehát egyszerre kívánja szolgálni a *történeti megismerést, a tudományos kutatást és a művészeti megújulást*. Az együttműködési megállapodás alapján – immár szerződés szerint is deklaráltnak – az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézete szakmai támogatást nyújt a központ dokumentációs és adatbázisépítő tevékenységeihez, végzi a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ munkatársainak szakmai továbbképzését, és közreműködik a legalkalmasabb gyakornok vagy pályakezdő megtalálásában.⁷

2020. január 9-én a Szépművészeti Múzeum Shikedanz termében, a *Cirkuszi kulturális örökség* című UNESCO szakmai konferencián,⁸ a *XIII. Budapesti Cirkusz Fesztivál* keretében tartott kerekasztal beszélgetésen meghívott szakértőként részt vett *Sonkoly Gábor*, az ELTE BTK dékánja és *Kiszl Péter*. A Nemzeti Cirkuszművészeti Központ könyvtári fejlesztéseiről Juhász Éva ELTE-alumnus, főkönyvtáros beszélt.

1. ábra Szakmai együttműködési megállapodás aláírása az ELTE rektorának irodájában 2019. szeptember 6-án (Fekete Péter, Borhy László, Sonkoly Gábor, Borsós Beáta, Kiszl Péter)

Forrás: <https://www.fnc.hu/hirek/item/2250-egyuttmukodest-kotott-a-nemzeti-cirkuszmuveszeti-kozpont-es-az-eotvos-lorand-tudomanyegyetem-bolcseszettudomanyi-kara>

Cirkuszművészeti tartalomszolgáltatás – nemzetközi bevált gyakorlatok

Jelen tanulmány célja öt külföldi cirkuszművészeti központ tartalomszolgáltatási rendszerének, valamint könyvtári közösségi programjainak, illetve egy országhatárokon átívelő projektnek a TMT terjedelmi kereteihez igazodó elemzése:

1. *Sirkuksen Tiedotuskeskus* (CircusInfo Finland) – Finnország, Helsinki;
2. *École nationale de cirque Montréal* (National Circus School) – Kanada, Montréal;
3. *Centre National des Arts du Cirque* – Franciaország, Châlons-en-Champagne;
4. *National Centre for Circus Art* – Nagy-Britannia, London;
5. *Circusland – El Palau Internacional De Les Arts Del Circ* (The International Palace of the Circus Arts) – Spanyolország, Besalú;
6. *Circus Arts and Research Platform* (CARP).

Közleményünk fókuszában kizárólag a nemzeti és a közép-európai cirkuszművészeti örökség megőrzésére, a kapcsolódó tartalomszolgáltatási rendszerek működtetésére irányuló *könyvtárszakmai fejlesztési irányvonalak* meghatározásához történő muníció biztosítása áll.

CircusInfo Finland

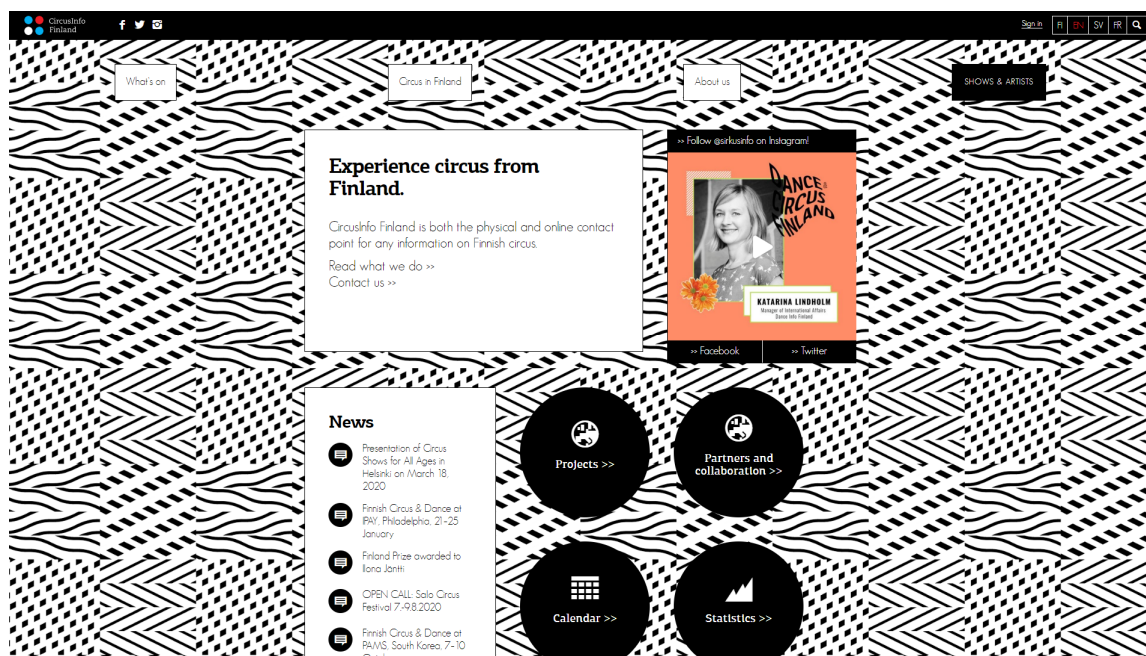
A *Sirkuksen Tiedotuskeskus* Helsinkiben működő, 20 tagot számláló nonprofit szervezet, amelyet a finn cirkuszművészet katalizálására 2006-ban hozott létre és azóta is finanszíroz a finn oktatási és kulturális tárca (*Suomen opetus- ja kulttuuriministeriö*). A *CircusInfo Finland* célja a szakma összefogása és támogatása a következők mentén:

- kapcsolatépítés a művészek és a cirkuszvállalatok között, a tehetségek mentorálása;
- képzések szervezése, úm. cirkuszművészeti-szakmai előadások, workshopok;
- a művészek és az előadások népszerűsítése;
- adatgyűjtés, elemzés, trendfigyelés és publikálás a cirkuszi ágazatról.

Honlapján (2. ábra) Finnország legfrissebb cirkuszi híreiről tudósít, egyúttal komplex áttekintést nyújt a finn cirkusz világáról.

Könyvtár

Könyvtára nyilvános, bárki által látogatható, de használatához előzetes bejelentkezés szükséges. A könyvtár katalógusául – meglepő módon – egy megosztott Google táblázat szolgál. A kimutatás tárolási hely és betűrend szerint rendezett. A felhasználók a ctrl+f/cmd+f billentyűparancsokkal tudnak keresni a metaadatokra: szerző, cím, kiadás, kategória, kulcsszavak, nyelv és polc (3. ábra).

2. ábra CircusInfo Finland kezdőoldal

Forrás: <https://sirkusinfo.fi/en>

Luettelo, Sirkuksen tiedotuskeskuksen käsikirjasto

Fájl Szerkesztés Nézet Beszúrás Formázás Adatok Eszközök Bővítmények Súgó

Megosztás Bejelentkezés

100% Csak megtekintheti

	A	B	C	D	E	F	G	H
	Tekijä / Author	Nimi / Title	Julkaisu / Published	Luokka / Class	Asiasanat	Keywords	Kieli / Language	Hyllypaikka / On shelf
92	Wallace, Irwing	The Fabulous Showman	New York: Alfred Knopf Inc. 1959	sirkus	sirkus: historia, USA	circus : history, englant/ English	Sirkushistoria. Ulkomaat	
93	Wahlberg, Per Arne	Cirkus i Sverige. Bidrag till vårt lands kulturhistoria	Stockholm: Carlsons, 1992	sirkus	historia, kulttuurihistoria,	history, cultura ruotsi, tiivistelmä ei	Sirkushistoria. Ulkomaat	
94	Sirkukset ja sirkusryhmät / Cirkuses and circus companies							
95	Babinski, Tony & Manchester, Kristian	Cirque du Soleil: 20 Years Under the Sun	New York: Harry N. Abrams	sirkus	Cirque du Soleil, sirkukset	Cirque du Soleil englant/ English	Sirkukset ja sirkusryhmät	
96	Beauvallet, Cathy & Reisch, Manu. Kuvitus Cathy Beauvallet	Carnet de cirque. Que Cir Que: du montage au démontage	[Paris]: Gallimard, 2001	sirkus	esitykset, kokoonpano, kuv	performances, ranska/ French	Sirkukset ja sirkusryhmät	
97	Beijer, Linda	Cirkus Cirkör flyttar in. En rapport om pedagogiskt och konstnärligt arbete i Järfälla, Landskrona och Lund	Norsborg: Cirkus Cirkör;	sirkus	Cirkus Cirkör, peruskoulu	Cirkus Cirkör; e ruotsi / Swedish	Sirkukset ja sirkusryhmät	
98	Björfors, Tilde & Lind, Kajsa	Inuti ett cirkushjärta. Inside a Circus Heart	Norsborg: Cirkus Cirkör;	sirkus	Cirkus Cirkör, sirkus: histo	Cirkus Cirkör; e ruotsi, englant / Sw	Sirkukset ja sirkusryhmät	
99	Blondeau, Catherine & Quentin, Anne. Valokuvat Philippe Cibille.	Johann Le Guillerm à 360°	Arles: Actes sud, 2009	sirkus	esitykset, installaatioit, sirl	performances, ranska/ French	Sirkukset ja sirkusryhmät	
100	Carasso, Jean-Gabriel & Lallias, Jean-Claude	Jérôme Thomas. Joueur d'âme	Arles: Actes Sud / CNAC,	sirkus	esitykset, haastattelut, jon	performances, ranska/ French	Sirkukset ja sirkusryhmät	
101	Carrara, Guy	IN VITRO ou la légende des clones, 1997	Archaos, 2007	sirkus	Archaos, esitykset, käsikir	Archaos, perfoi ranska, portugali, ei	Sirkukset ja sirkusryhmät	
102	Colin, Dominique	Ningen - photographies	Villemaichal: Cirque Barx	sirkus	esitykset, sirkus, valokuva	performances, ranska/ French	Sirkukset ja sirkusryhmät	
103	David, Gwénola	Cirque Plume	Arles: Actes Sud / CNAC,	sirkus	esitykset, haastattelut, ny	performances, ranska/ French	Sirkukset ja sirkusryhmät	

Taulukko1 Feltäminen

3. ábra Részlet a CircusInfo Finland könyvtári katalógusából

Forrás: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/14Xck9J18ZZkKWbTbEMt6p4qK1u48weikjCDzcl-ZMKA/edit#gid=0>

Sirkka Database és Calendar

A CircusInfo Finland példaértékű szolgáltatása a *Sirkka Database*, amely átfogó képet fest a teljes finnországi cirkuszművészeti szféráról.

Az online elérhető adatbázis háromféle keresőfelületet kínál (4. ábra):

1. *előadások* (search shows) – kulcsszavas keresés;
2. *cirkuszvállalatok* (search companies) – kulcsszavas keresés;
3. *művészek és oktatók* (search artists and teachers) – kulcsszó, művészeti ág (pl. akrobata, bohóc, tűzzsonglőr), foglalkozás (pl. jelmeztervező, igazgató, világosító) szerinti keresési opciók.

A felsorolt kategóriák tartalma külön listázható, a finn ábécé szerint böngészhető. A CircusInfo Finland munkatársai folyamatosan építik az adattárat, ehhez külső segítséget is igénybe vesznek.

A *Calendar* menüpont alatt egy további keresési felületet találunk, ahol több szempont megadásával kutathatunk a múltban megrendezett, valamint

a közeljövőben megrendezni tervezett rendezvények adatai között (5. ábra):

- *időtartam* (start date, end date);
- *hely* (city, country) – város, ország;
- *típus* (type) – kortárs, hagyományos, valamennyi korosztálynak szóló cirkuszi előadás,
- *kulcsszó* (keyword) – például az előadó vagy a társulat neve.

Statisztikák

A CircusInfo Finland adatokat gyűjt és tesz közzé (jelenleg a 2007 és 2018 közötti időszakra vonatkozóan) éves bontásban az alábbiak szerint:

- hagyományos és kortárs cirkusz – előadások és nézők;
- kortárs cirkusz – előadások Finnországban és külföldön;
- kortárs cirkusz – állami támogatás.

A diagramok lehetővé teszik az ágazat trendvizsgálatát (6. ábra), a több éves adatsorok bemutatására az *Infogram*⁹ adatvizualizáló és infografikai platformot veszik igénybe (7. ábra), de a forrástáblák is szabadon letölthetők.

Sirkka Database

SIRKKA ONLINE DATABASE COLLECTS INFORMATION ON FINNISH CIRCUS COMPANIES, ARTISTS AND SHOWS.

THE SERVICE IS OPEN FOR ANYONE INTERESTED IN CIRCUS, E.G. CIRCUS PROFESSIONALS, CULTURAL JOURNALISTS AND RESEARCHERS. YOU CAN SEARCH THE DATABASE, LOOKING FOR E.G. ALL MAGNUS, OR ALL CIRCUS TEACHERS LISTED THERE.

FINNISH CIRCUS PROFESSIONALS CAN FILL AND UPDATE THEIR DATA TO SIRKKA-DATABASE IN BOTH FINNISH AND ENGLISH. IN ADDITION TO AN ARTIST OR A CIRCUS TEACHER PROFILE, USERS CAN ALSO FILL IN DATA ON SHOWS AND COMPANIES. THE DATABASE IS LINKED WITH THE PERFORMANCE CALENDAR AND SHOWS AND ARTISTS SECTION ON OUR SITE.

[SIGN UP FOR SIRKKA DATABASE](#)

Search shows

KEYWORD:

[Show all \(A-Z\)](#)

Search companies

KEYWORD:

[Show all \(A-Z\)](#)

Search artists and teachers

KEYWORD:

DISCIPLINES:

JOB DESCRIPTION:

☐ Circus teacher

[SHOW FURTHER SEARCH TYPES](#)

[Show all \(A-Z\)](#)

Recently updated:

COMPANY VILUS COMPANY	COMPANY Circ2M COMPANY	COMPANY Circus Triste COMPANY	COMPANY duo CirqTec COMPANY
------------------------------------	-------------------------------------	--	--

4. ábra CircusInfo Finland Sirkka Database keresőfelülete

Forrás: <https://sirkusinfo.fi/en/circus-in-finland/sirkka-database>

Calendar

ALL FINNISH CIRCUS PERFORMANCES ARE WELCOME TO OUR CALENDAR. YOU CAN ADD PERFORMANCES BY LOGGING IN TO OUR SIRKKA DATABASE. IF YOU DO NOT HAVE USERNAME AND PASSWORD YET, PLEASE ASK THEM BY EMAIL FROM JOHANNA MAKELA, JOHANNA.MAKELA@SIRKUSINFO.FI.

KEYWORD:

CITY:

START DATE:

TYPE:

COUNTRY:

END DATE:

12.2.2020 - 13.2.2020

Jäntti & Venna: Ballantine Scale

Ilmatila
Stoa, Helsinki

12.2.2020

Adorable wife

Agit-Cirk
Spola 11, Rovaniemi

14.2.2020

Ystävänäpäivän Open Stage

Circus Helsinki
Circus Helsinki, Helsinki

14.2.2020

VauVanne

Piste Kollektiivi
Spola 11, Rovaniemi

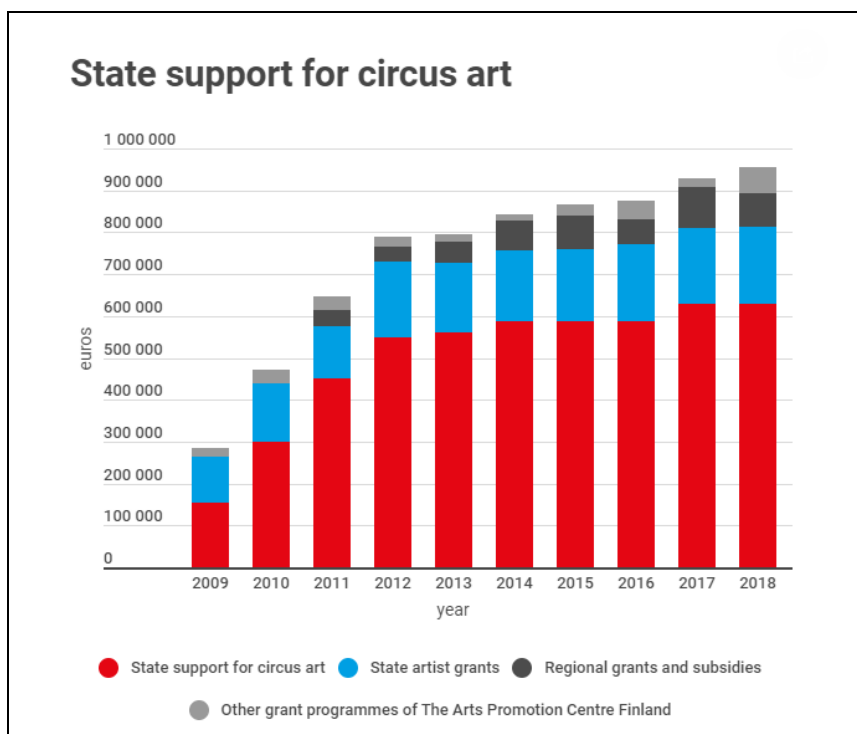
19.2.2020 - 22.2.2020

21.2.2020 - 23.2.2020

15.2.2020 - 16.2.2020

5. ábra CircusInfo Finland Calendar keresőfelülete

Forrás: <https://sirkusinfo.fi/en/whats-on/calendar>

6. ábra A finn cirkuszzsákma állami támogatása 2009–2018 között

Forrás: <https://sirkusinfo.fi/en/circus-in-finland/circus-statistics/state-support-for-circus-art>

7. ábra Finn cirkuszi előadások a világban 2018-ban

Forrás: <https://sirkusinfo.fi/en/circus-in-finland/circus-statistics/contemporary-circus-performances-in-finland-and-abroad>

Nemzetközi projektek

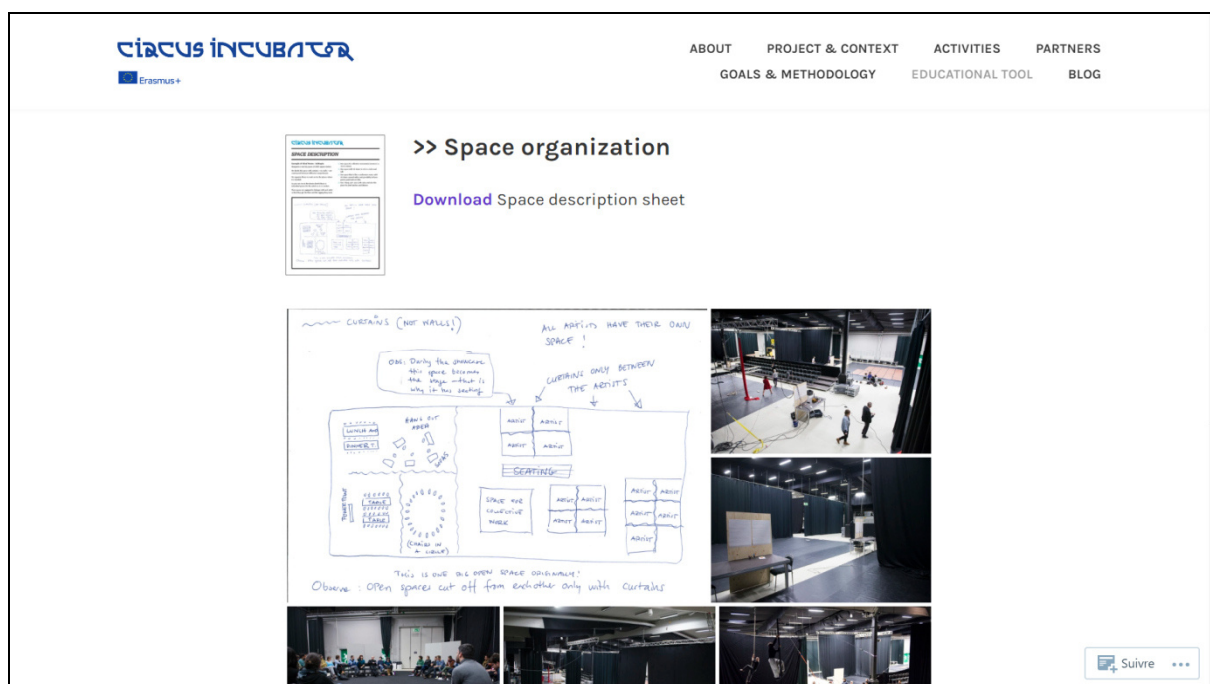
A CircusInfo Finland különféle nemzetközi projektben is közreműködik, ezeket ehelyütt tekintjük át (a Circus Arts Research Platformról a későbbiekben, önálló fejezetben esik majd szó):

- *SZENEFrei*, 2017–2019 (finn cirkusz népszerűsítése Ausztriában, Németországban és Svájcban);
- *Korea–Nordic Connection*, 2017–2018 (finn és dél-koreai cirkuszművészeti kapcsolatépítés);
- *Crossing Missions for Young Presenters in Circus Arts*, 2018–2019 (finn, kanadai és svéd 25–35 éves fiatal cirkuszi szakemberek közötti tapasztalatcsere);
- *NuoraNORD*, 2018 (frissen alapított balti, illetve finn cirkuszvállalatok mentorálása);
- *CASA – Circus Arts and Streets Arts Circuits*, 2016–2017 (a belga MiramirO, a finn CircusInfo Finland, a cseh Cirqueon, a spanyol FiraTàrraga és a svéd Subtopia együttműködésében, az EU támogatásával zajlott a kortárs cirkuszi és utcai művészeket katalizáló tájékoztatási program);

- *Circus Incubator*, 2015–2017 (a francia La Grainerie, a finn CircusInfo Finland, és Cirko, a svéd Subtopia, a spanyol La Central del Circ, a kanadai TOHU és a brazil Luni Produções fiatal művészeket segítő programja, 8. ábra);
- *FokusSirkus*, 2015–2016 (Finnish Cultural Institute for the Benelux, Cirko – Center for New Circus, Circuscentrum közös fejlesztési programja).

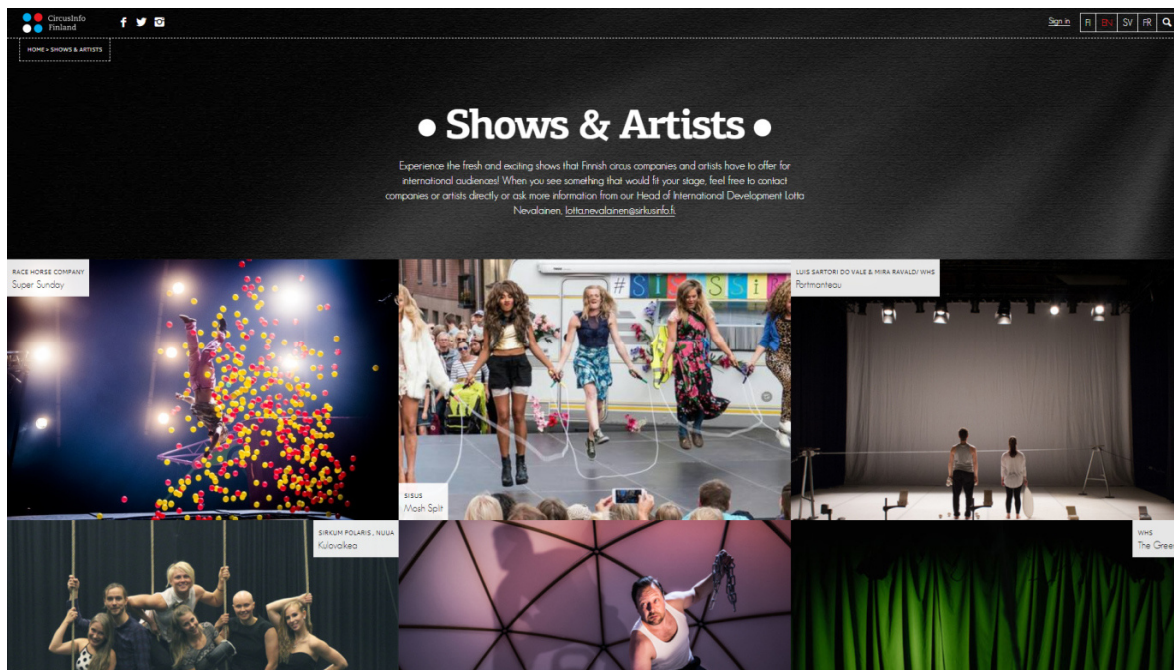
További szolgáltatások

Hírlevele finnül havi rendszerességgel, angolul évente néhány alkalommal nemzetközi kitekintéssel tájékoztatja a feliratkozókat tevékenységéről és a finn cirkuszi ágazat újdonságairól. Linkgyűjteményt közöl a cirkuszművészeti képzőhelyekről, valamint a fesztiválokról és szakmai seregszemlékről, de népszerűsíti az előadókat és a cirkuszi vállalkozásokat is (9. ábra). A központ egyik korszerűen felszerelt helyisége bérelhető konferenciákra, szemináriumokra, ezzel eleget tesz a közösségi tér funkciónak is.

8. ábra Részlet a Circus Incubator honlapjáról

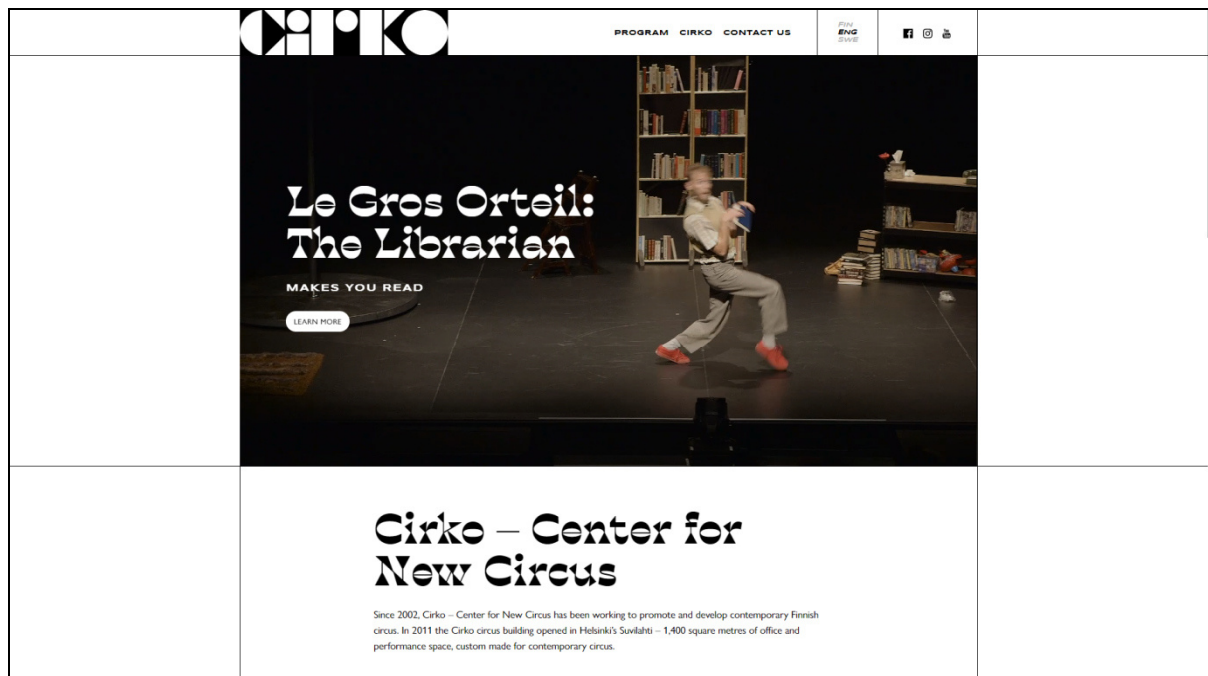
Forrás: <https://circusincubator.wordpress.com/educational-sheets>

9. ábra Shows & Artists – CircusInfo
Forrás: <https://sirkusinfo.fi/en/shows-artists>

A finn körkép zárásaképp megemlítjük a 2002-ben létrehozott Cirko – Uuden sirkuksen keskus (Cirko – Center for New Circus) intézményét, mely a kortárs cirkuszi előadások otthona. 2020. márciusi

műsorán szerepel a *The Librarian*, ami a 25 éve könyvtárosként dolgozó Paul-Émile Dumoulin története köré szerveződik (10. ábra).¹⁰

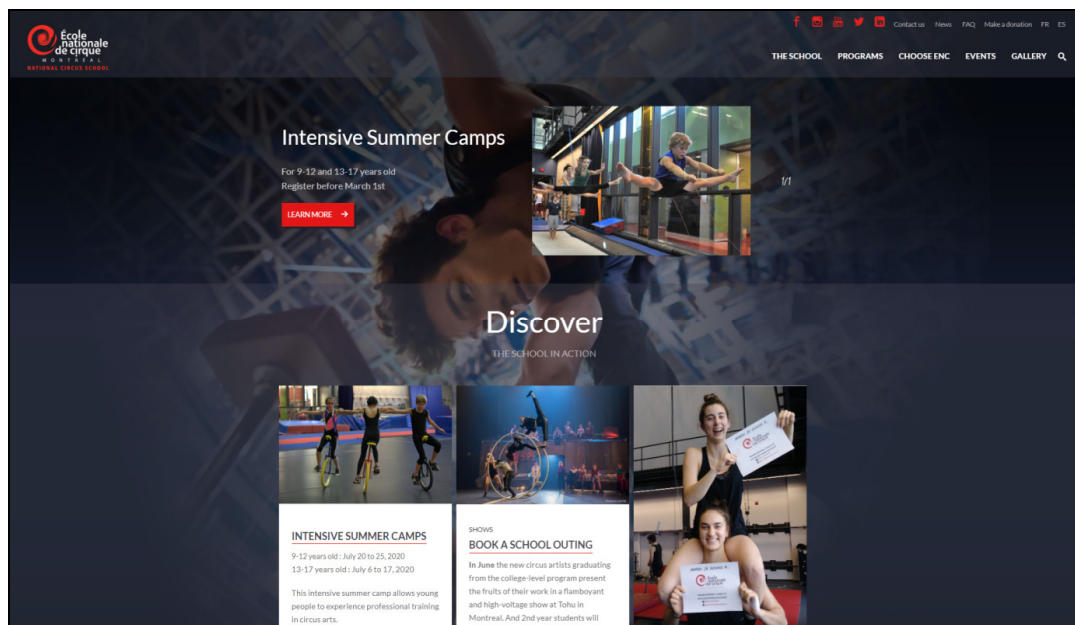
10. ábra Cirko – Center for New Circus nyitóoldala
Forrás: <https://cirko.fi/en>

École nationale de cirque Montréal

A kanadai *National Circus School* artistaképző felsőoktatási intézmény 80 oktatóból álló tantestülettel, kutatóközponttal és könyvtárral rendelkező, rendkívül széleskörű tevékenységet folytató tege-rentúli intézmény (11. ábra).

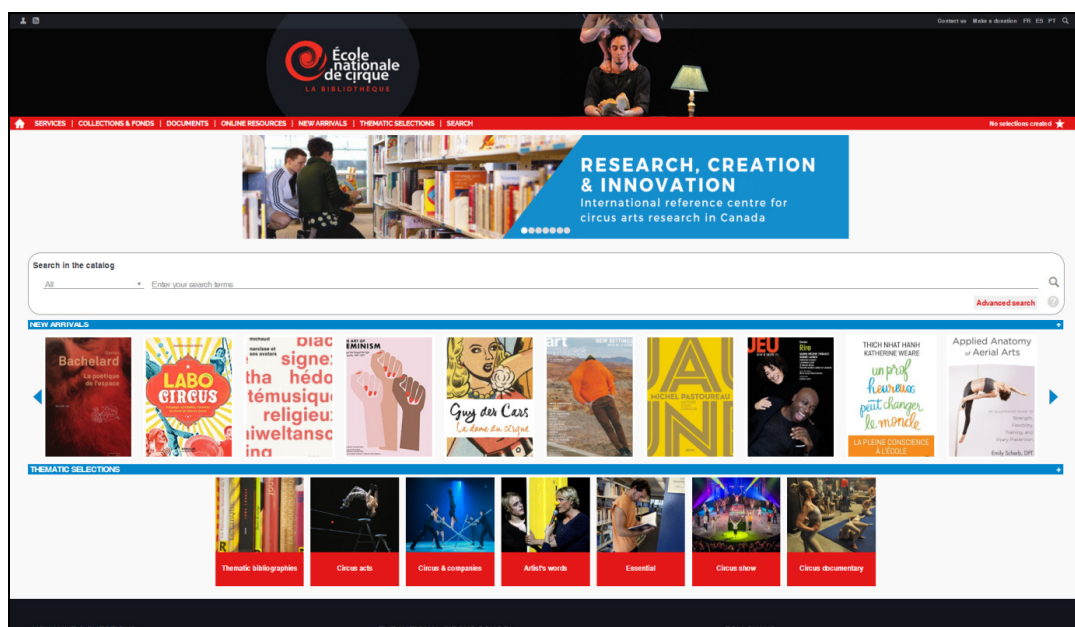
Könyvtár

A könyvtár elsődleges célja a kanadai cirkuszművés-zeti örökség megőrzésének és hozzáférhetőségé-nek biztosítása, a cirkuszművészeti közösség kuta-tási igényeinek támogatása. Az Amerikában is jelen-tősnek számító gyűjtemény nyilvános és katalógusa szabadon böngészhető (12. ábra és 13. ábra).

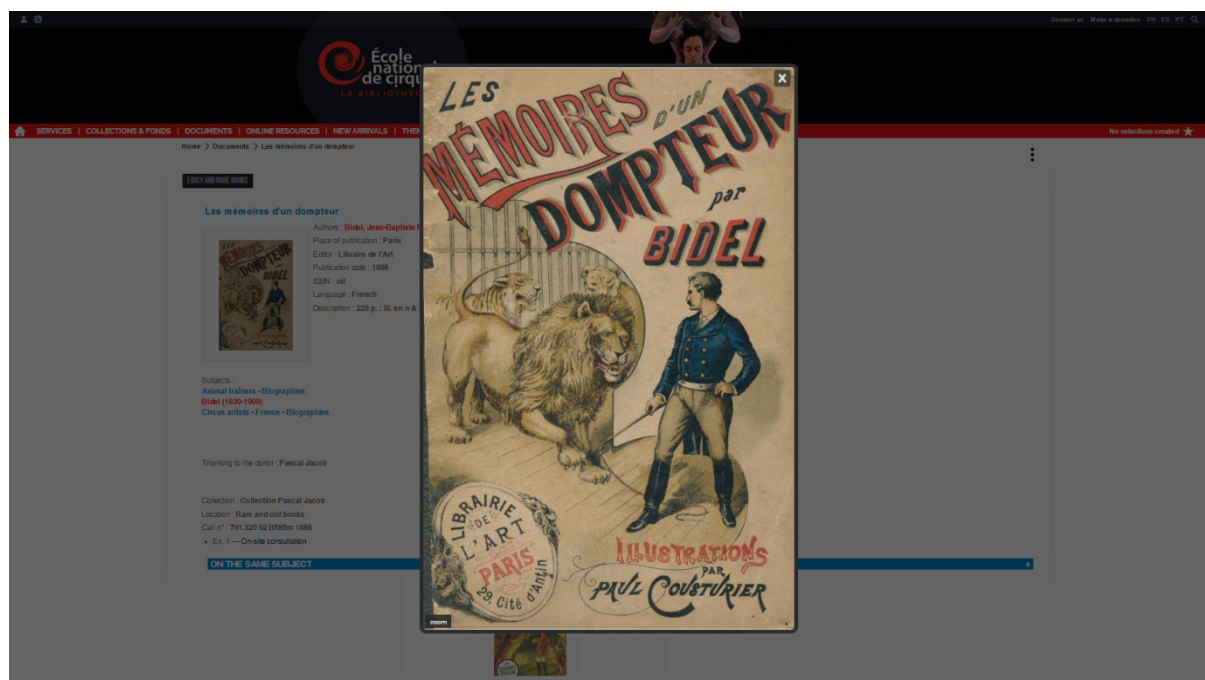
11. ábra École nationale de cirque Montréal nyitóoldala

Forrás: <http://www.ecolenationaledecirque.ca/en>

12. ábra École nationale de cirque Montréal könyvtári katalógusának egyszerű keresőfelülete

Forrás: <http://www.bibliotheque.enc.qc.ca/?lang=en>

13. ábra Pascal Jacob gyűjtemény egy régi könyve az École nationale de cirque Montréal katalógusában

Forrás: <http://www.bibliotheque.enc.qc.ca/Record.htm?idlist=13&record=19128270124919464529>

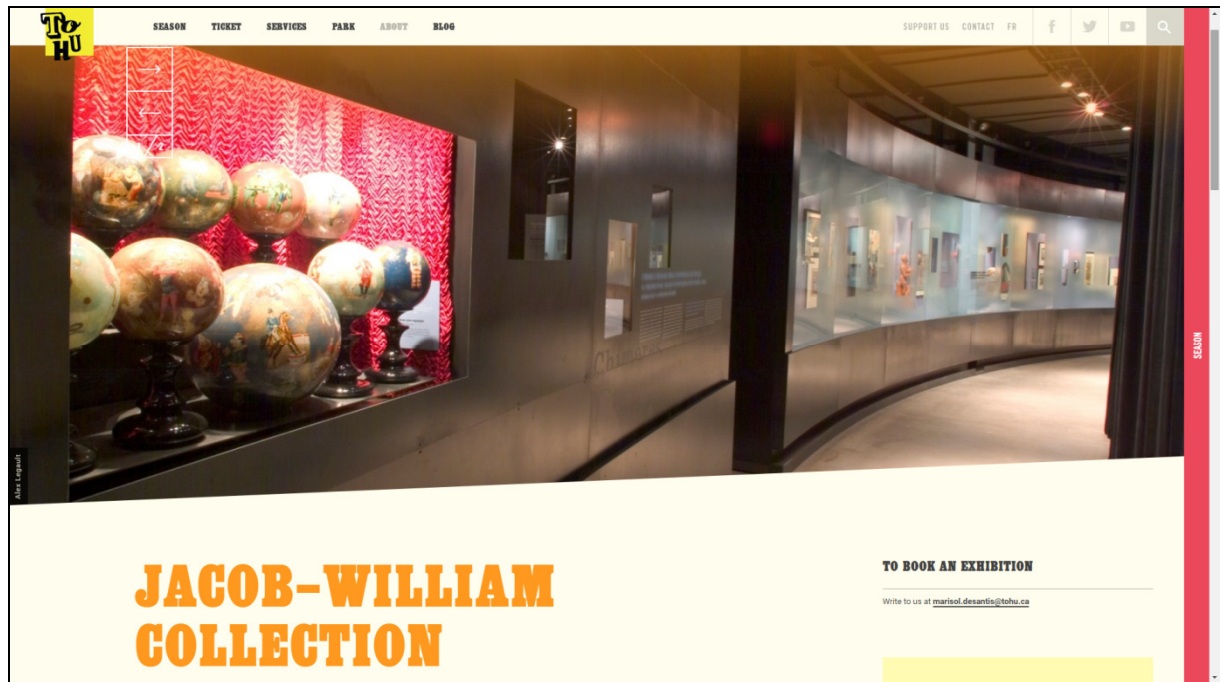
A könyvtár gyűjteménye több mint 15 000 francia, angol és más nyelvű dokumentumból áll: antik és kurrens könyvekből, folyóiratokból, fesztiválprogramokból, művészek és cégek dokumentumfilmjeiből, plakátokból, képeslapokból, fényképekből, hangzó anyagokból. A gyűjteményben különféle társzművészetek és -tudományok is erősen reprezentáltak, különösen a tánc-, a színház-, az utcai és képzőművészetek, a színpadi tervezés, az építészet, az orvosi- és sporttudomány, valamint a társadalomtudomány.

A könyvtár gondozza az egyedülálló *Pascal Jacob Collection*-t, amely magángyűjteményként a cirkuszművészet európai és világtörténetét dokumentálja 5000 unikális egységgel. Az intézményben jelenleg is oktató *Pascal Jacob* adománya mellett *Christian William* harminc éves gyűjtőmunkájának eredménye a több mint 17 000 darabból álló *Jacob-William Fonds*. Régi és modern tárgyakat, továbbá programfüzeteket, posztereket, metszeteket, fényképeket, rajzokat, festményeket, szobrokat, valamint 2500 egyéb dokumentumot tartalmaz. A 16. századtól napjainkig felölelő kollekcióból impozáns kiállítás tekinthető meg a *Cité des arts du cirque*, azaz a *TOHU* épületében (14. ábra).

A *The Léon DuPerré Collection* az egykerekes akrobatikus kerékpáros 700 írott és képi dokumentumot tartalmazó kordokumentum válogatása. Elsősorban fényképekből, munkaszerződésekből, levelezésből, kottákból, show-programokból és poszterekből tevődik össze, amelyek tanulmányozásával nyomon követhető *Léon DuPerré* (1886–1943) karrierje, ezzel együtt a korabeli cirkuszi világ is (15. ábra).

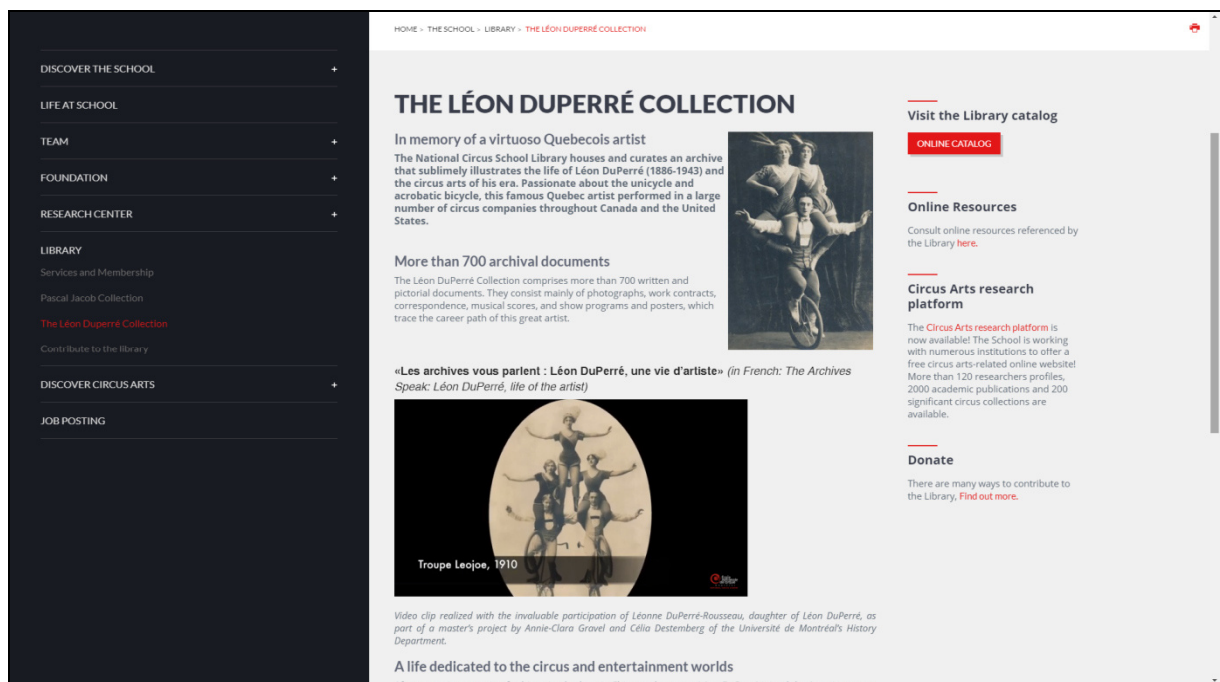
A könyvtár további szolgáltatásai:

- **tematikus bibliográfiák** (16. ábra) – 31 témában érhetők el, ilyenek például a légi akrobatika, a cirkuszépítészet, a bohóc művészet vagy a cirkuszművészet a mozifilmeken és az irodalomban. Egy adott témát megnyitva a tematikus gyűjtemény listaként rendezett formában jelenik meg. A szűkítés történhet a befoglaló gyűjtemény, dokumentumtípus, tárgyszó, szerző, kiadási év és nyelv alapján;
- **irodalomkutatás** – személyre szabott tájékoztató és kutatási szolgáltatások, irodalomkutatási módszertant fejlesztő tréningek;
- **audiovizuális szobák** – könyvtárlátogatók számára videó- és hangfelvételek lejátszására alkalmas helyiségek.

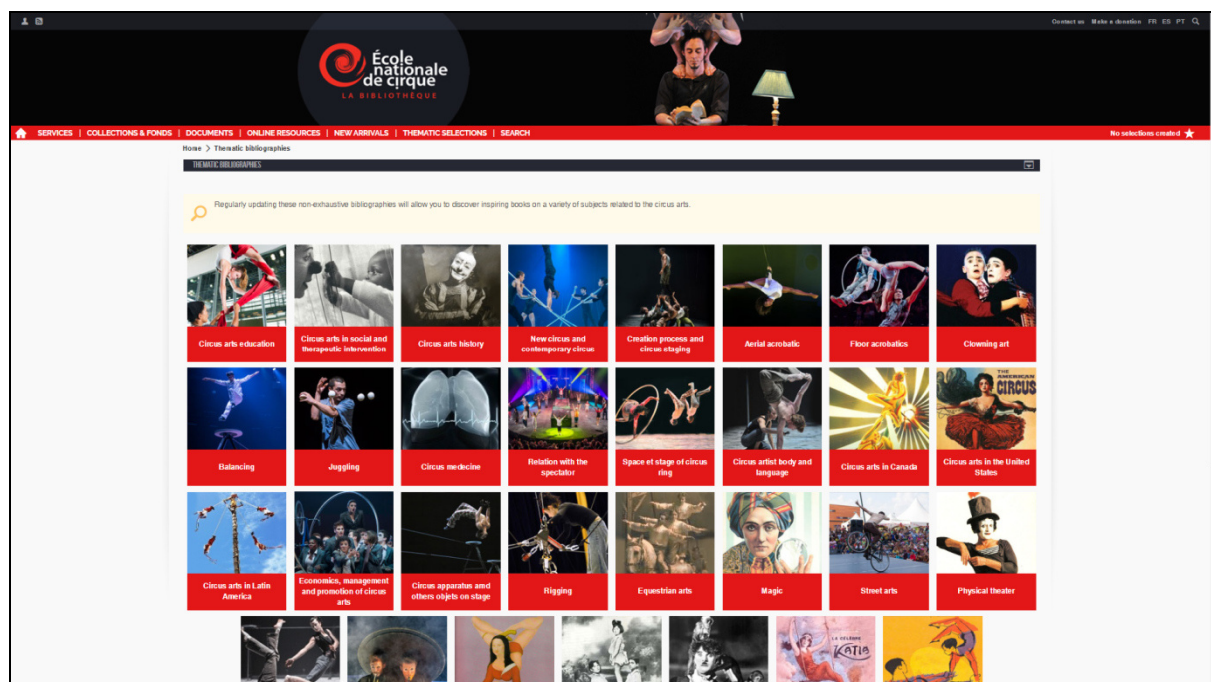
14. ábra Jacob-William Collection a TOHU honlapján

Forrás: <http://tohu.ca/en/about/jacob-william-collection>

15. ábra The Léon DuPerré Collection

Forrás: <https://ecolenationaledecirque.ca/en/school/library/leon-duperre-collection>

16. ábra École nationale de cirque Montréal könyvtárának tematikus bibliográfiái

Forrás: <http://www.bibliotheque.enc.qc.ca/ListRecord.htm?list=folder&folder=86>

A könyvtárban rendszeresen zajlanak változatos események: szakmai konferenciák, workshopok, a nagyközönség számára pedig cirkuszművész-cirkuszrajongó találkozók, csoportos könyvtárbe-mutatók.

Kutatóközpont

A *Center for Circus Arts Research, Innovation and Knowledge Transfer* (CRITAC) néven működő kutatóközpont széles körű tevékenységet folytat:

- **technológiai innováció** – felszerelések, jelmezek, kiegészítők és dekorációk fejlesztése, új technológiák adaptálásának és alkalmazásának kutatása;
- cirkuszművészeti oktatásfejlesztés;
- szövegeknyv és dramaturgia fejlesztés;
- egészség- és munkavédelem;
- történeti és esztétikai kutatások.

Projektjei és publikációi magas színvonalú munkájának bizonyítékai, ahogy rendkívül gazdagok nemzetközi partnerkapcsolatai is.

Centre National des Arts du Cirque

A *Centre National des Arts du Cirque* Franciaország nemzeti cirkuszművészeti központja. A Kulturális Minisztérium (*Ministère de la Culture*) felsőök-

tatási intézményként és kutatóközpontként hozta létre 1985-ben.

Kutatóközpont

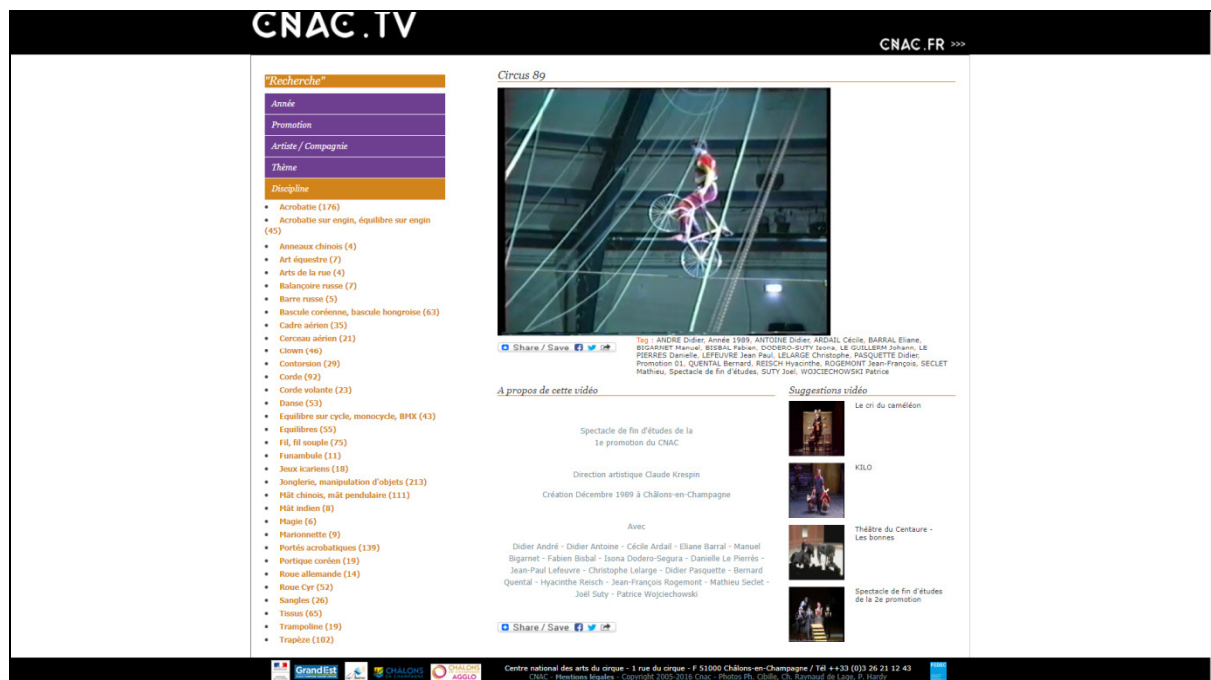
Kutatóközpontja tulajdonképpen egy könyvtár, illetve online elérhető videógyűjtemény. Dokumentumállománya több mint 24 700 egység különböző típusú dokumentumot tartalmaz:

- **nyomtatott művek** – 9000 hagyományos és kortárs cirkuszművészet tárgykörébe tartozó könyv, folyóirat, disszertáció, egyéb dokumentum;
- **fényképek** – 12 000 fotó, ebből 3000 muzeális értékkel is bír;
- **videók** – 2200 felvétel, amelyből 700 saját rendezésű anyag, 800 előadás vagy, oktatási célú film, további 700 pedig a kapcsolódó művészetek (pl. tánc, színház, előadóművészet) tárgykörébe tartozó felvételekből tevődik össze.

A teljes videógyűjteményből 1300 a kutatóközpontban tekinthető meg, 400 a CNAC.TV-n keresztül már az interneten keresztül is elérhető. A videók a 17. ábrán részben látható 33 tématerület szerint listázhatók, a gyűjtemény a digitalizált VHS és a modern digitális eszközökkel készült felvételeket egyaránt tartalmazza.

Kiemelendő a *Les arts du cirque l'encyclopédie* (Cirkuszművészet enciklopédiája), amely a Centre National des Arts du Cirque és a *Bibliothèque*

nationale de France együttműködésével jött létre (18. ábra).

17. ábra CNAC.TV – egy film adatlapja
Forrás: http://cnac.tv/cnactv-446-Circus_89

18. ábra Les arts du cirque l'encyclopédie – részlet
Forrás: <http://cirque-cnac.bnf.fr/fr/clowns/art-clownesque/jeu-clownesque>

A neves szakértői közreműködéssel, bőséges szakirodalmi forrás felhasználásával készült, rendkívül gazdagon illusztrált enciklopédia rövidebb szócikkeket és hosszabb, tanulmány jellegű írásokat egyaránt tartalmaz. Négy fő témacsoportja:

1. akrobatika,
2. zsonglőr és illuzionista előadóművészet,
3. bohóc művészet,
4. állatidomár-tudomány.

A 19. ábrán szemléltetett könyvtári katalógus francia nyelven kereshető.

National Centre for Circus Art

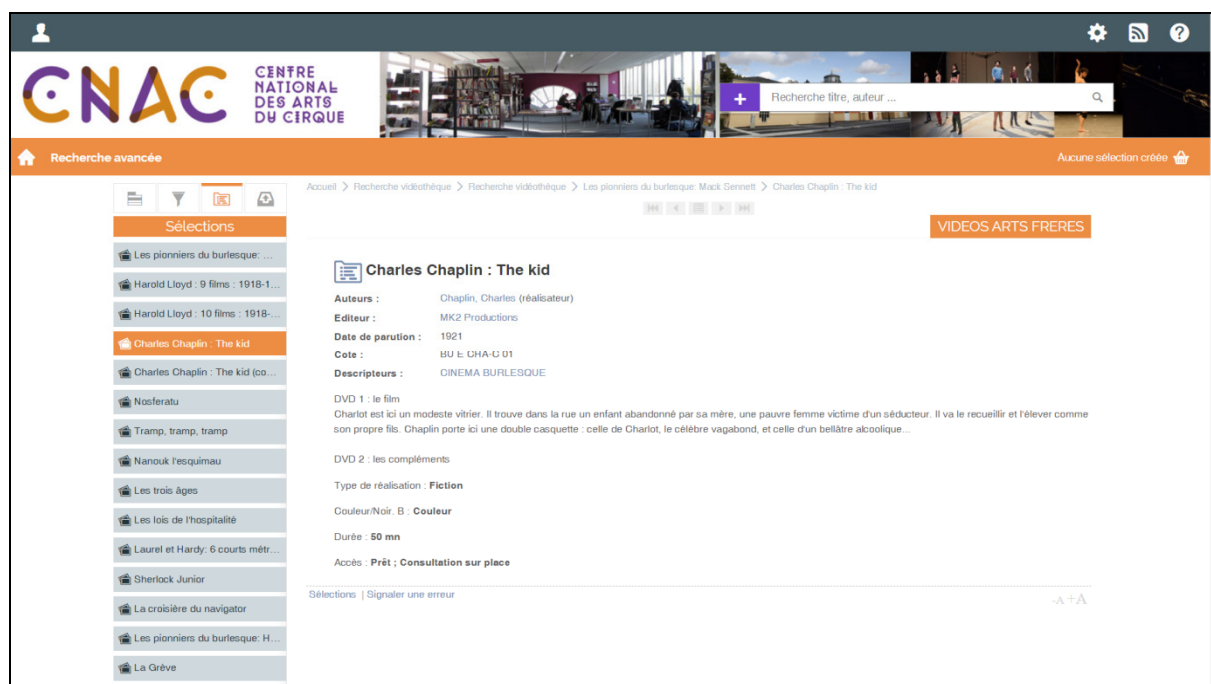
A londoni székhelyű, 1989-ben létrehozott *National Centre for Circus Art* Európa egyik vezető cirkuszképző intézményeként definiálja magát: változatos szakmai képzéseket, szabadidős és csapatépítő programokat szervez, de cirkuszművészet (Circus Arts) BA diplomát is szerezhetnek hallgatói. A 20. ábrán megtekinthető nyitóoldalának főmenüi tudósítanak tevékenységi köreiről. Két nagy belmagasságú, jól felszerelt gyakorlóteremmel és egy kisebb akrobatikai stúdióval rendelkezik, melyeket egy viktoriánus korban generátortelepként funkcionált ipari épületben alakítottak ki. A működésükhöz

szükséges bevételi források több mint felét az adományok teszik ki, támogatója az *Arts Council England* (Angol Művészeti Tanács) is. A *Conservatoire for Dance and Drama* (Tánc és Dráma Konzervatórium) társult tagja.

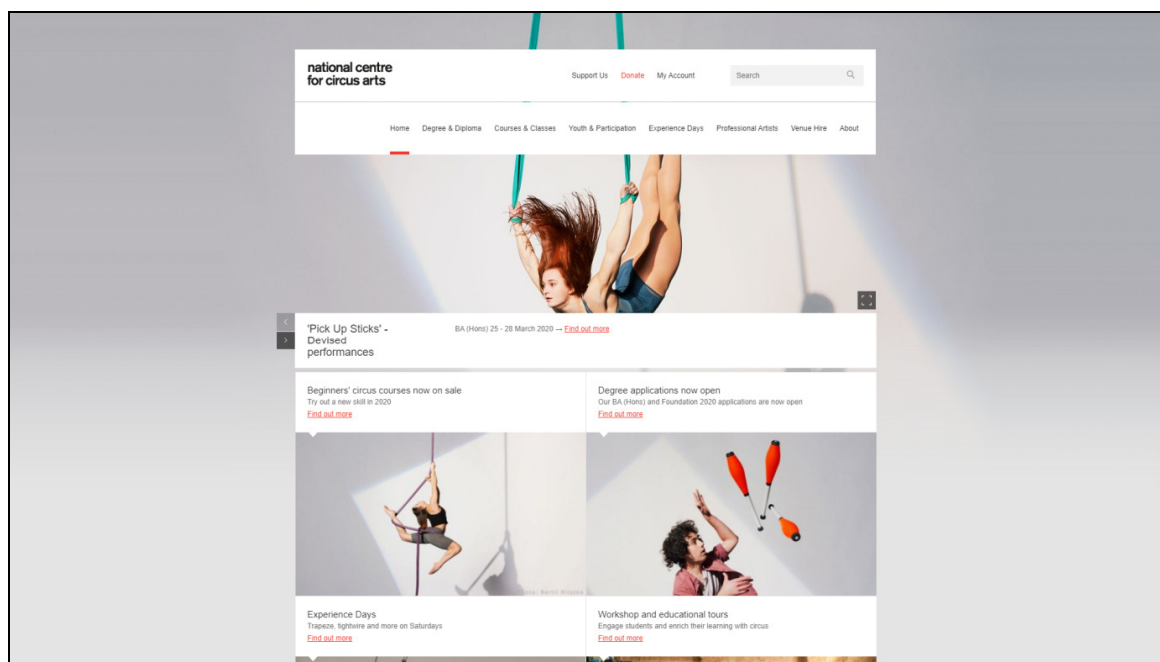
Könyvtár

Az intézményt dokumentumgyűjteménye miatt említjük, ami korlátozottan nyilvános. A könyvtár gyűjtőkörébe tartoznak a nyomtatott és elektronikus dokumentumok (pl. videók) a következő témákban:

- *történeti művek* – életrajzok, cirkusztörténeti és cirkuszfantasztikum témában készült munkák (pl. illuzionisták előadóművészete, mágia- és varázslattörténet);
- *módszertani útmutatók* – akrobatikus technikához, zsonglörködéshez és bohóc előadásokhoz;
- *előadóművészeti ismeretekkel kapcsolatos kiadványok* – színészet, tánc, bábművészet, művészetelmélet, harcművészet stb.;
- cirkuszépítészet;
- *határterületek* – mozgás-, illetve sporttudományhoz kötődők (pl. fiziológia, anatómia) vagy a cirkusz mint intézmény működéséhez kapcsolódók (pl. menedzsment, pénzügyek).

19. ábra Centre National des Arts du Cirque – katalógusrészlet
Forrás: <http://doc.cnac.fr/Record.htm?record=19116513124919347959&idlist=10>

20. ábra National Centre for Circus Art nyitóoldala

Forrás: <https://www.nationalcircus.org.uk>

El Palau Internacional De Les Arts Del Circ

A *The International Palace of the Circus Arts* a spanyolországi Katalónia cirkuszművészettel kapcsolatos múzeumi feladatokat ellátó kulturális létesítménye, amelynek megnyitását 2020 tavaszára tervezik. A *Circusland*ként hirdetett intézményt Besalú településen a – középkor hangulatát idéző, neoromán stílusjegyeket viselő – háromemeletes *Plaça del Prat de Sant Pere* kolostorban alakítják ki.

A központ üzemeltetése a *Circus Arts Foundation* feladata lesz. A 2011-ben létrejött alapítvány küldetése nemzetközi cirkuszművészeti fesztiválok szervezése, mint például a gironai *Festival Internacional del Circ Elefant d'Or*, amely egyike a világ öt legnagyobb cirkusz rendezvényeinek.

Az épületben az alapítvány tulajdonában levő, több tízezer kulturális örökségi elemet tartalmazó, 250 évet felölelő cirkuszművészeti gyűjteményt (21. ábra) állítanak ki, melynek részei:

- metszetek,
- jelmezek és bohócruhák,
- poszterek,
- fényképek és negatívok,
- bélyegek,
- képeslapok,
- könyvek,
- porcelán szobrok.

A gyűjtemény kincsei között szerepel a világ legnagyobb miniatűr cirkusza, a *German Gleich Circus* méretarányos modellje, *Fernández-Ardavin* litográfus XX. századi plakátjainak archívuma, bélyeggyűjtemény, 300 antik metszet, több mint 4000 kötetes könyvtár, művészjelmezek, *Ramon Cardona Álvaro* hírgyűjteménye, *Villar, Josep Vinyes* vagy *Alberto Oller* fényképei. A szolgáltatási rendszer kialakítása folyamatban van, érdeklődéssel várjuk a komplexum megnyitását.

Circus Arts Research Platform

A *Circus Arts Research Platform* (CARP) cirkuszművészeti kutatóközpontok és kutatók együttműködésével működtetett nemzetközi – elsősorban tudományos profilú, ezáltal szakembereknek szóló – tájékoztatási-információmegosztó internetes felület. A portál létrehozói, illetve működtetői:

1. Centre National des Arts du Cirque (Franciaország, Párizs);
2. École nationale de cirque Montréal (Kanada, Montréal);
3. Circuscentrum (Belgium, Gent);
4. *Stockholm konstnärliga högskola* (Stockholm University of the Arts, Svédország, Stockholm);¹¹
5. *Universidade Estadual de Campinas* (University of Campinas – UNICAMP, Brazília, Campinas).¹²

21. ábra Circusland gyűjteményének ismertetése

Forrás: <https://circusland.org/en/collection>

A CARP projekt keretében több – akár a laikus felhasználók számára is – figyelemre méltó szolgáltatás érhető el ingyenesen:

- A *cirkuszművészeti kutatók jegyzéke* (Directory of Scholars) nemzetközi merítéssel regisztrálja a mesterszakos, a doktori és a posztdoktori képzések hallgatóit és oktatóit. A *Researchers* menüpontból elérhető szolgáltatásban egy adott személy vezeték- és utónevére, működési országára, egyetemére és tanszékére lehet keresni. A jegyzékben jelenleg 173 találatot kapunk. Amíg Franciaországra szűkítve 25 szakemberre, addig Magyarországra nem ad találatot a kereső (22. ábra).
- A CARP *tudományos bibliográfiát* készít a cirkuszművészettel kapcsolatos nemzetközi kiadványokból. Az *Academic Bibliography* alatt egyszerű, összetett és földrajzi területek szerinti keresésre van lehetőség. A 23. ábrán látható, hogy három kiemelt gyűjteménycsoportot is figyelmünkbe ajánlanak a szerkesztők: újonnan érkezett kiadványok, tematikus bibliográfiák, alaplívek.
- A *tematikus bibliográfiákat* (Thematic Bibliographies) külön is említjük, mivel 31 cir-

kuszművészeti témakörben (pl. építészet, dramaturgia, zene, terápiás alkalmazások) kínálnak lehetőséget a kutatásra, továbbá a CNAC, az École nationale de cirque Montréal, az UNICAMP és a prágai *Knihovna Divadelního ústavu* (Library of the Theatre Institute)¹³ gyűjteményeibe engednek célzott betekintést (24. ábra).

- A *Libraries & Archives* menüben térképes vizualizációval jelennek meg a cirkuszművészettel kapcsolatos intézmények: a sárga ikonok a múzeumokat, a zöld ikonok a levéltárakat, a rózsaszín ikonok a könyvtárakat jelölik, míg a magángyűjtemények narancssárga, a kutatóközpontok pedig kék színű ikonnal megkülönböztetettek (25. ábra).
- *Linkgyűjteménye* (Other Resources) a cirkuszművészet témakörében a leggazdagabbnak tekinthető, elemei: szakirodalmi adatbázisok, képzőintézmények, kulturális intézmények, hálózatok (szervezetek), tudományos konferenciák és események 1998-tól kezdődően, további webes tartalmak.
- *Hírek és események* (News & Events) oldalán jellemzően konferenciafelhívások szerepelnek.

CARP CIRCUS ARTS RESEARCH PLATFORM

EN | FR
Login or Register

ABOUT RESEARCHERS ACADEMIC BIBLIOGRAPHY LIBRARIES & ARCHIVES OTHER RESOURCES NEWS & EVENTS JOURNALS CONTACT

First Name: Last Name:
 France University and department:
 See all Reset

25 Members

Bernard Andrieu	Guillaume Blicke
Sandra Braun	Chloé Caqueneau
Marine Cordier	Charlene Dray
Agathe Dumont	Tony Froissart

SOMETHING MISSING?
 Send us a link to your paper, symposium, article(s) etc for the [CARP bibliography](#)
 Send us links to libraries, resource centres, archives or private collections for the [map](#)

SHARE YOUR PROFILE
 > Create a researcher's profile (Masters level minimum). The strategic board of CARP will approve all profiles before they are published online in the directory of circus researchers.
 > Update your profile
 > Please note, you don't need a profile to access the researchers directory (click [see all](#) button here on the left) and the different CARP resources.

CONTRIBUTE TO CARP NETWORK
 We are always looking for possibilities to make CARP more interactive. Please [contact us](#) to suggest projects etc.

22. ábra Cirkuszművészeti szakemberek jegyzékének találati listája Franciaországra szűkítve – CARP

Forrás: https://circusartsresearchplatform.com/researchers/?country=France&um_search=1

CARP CIRCUS ARTS RESEARCH PLATFORM

SELECTION: (0) FR | EN

ABOUT RESEARCHERS ACADEMIC BIBLIOGRAPHY LIBRARIES & ARCHIVES OTHER RESOURCES NEWS & EVENTS JOURNALS CONTACT

This bibliography includes only international publications, books and academic articles specifically dedicated to the circus arts. This bibliography is updated very regularly. Contact us if a reference is missing, we will add it.

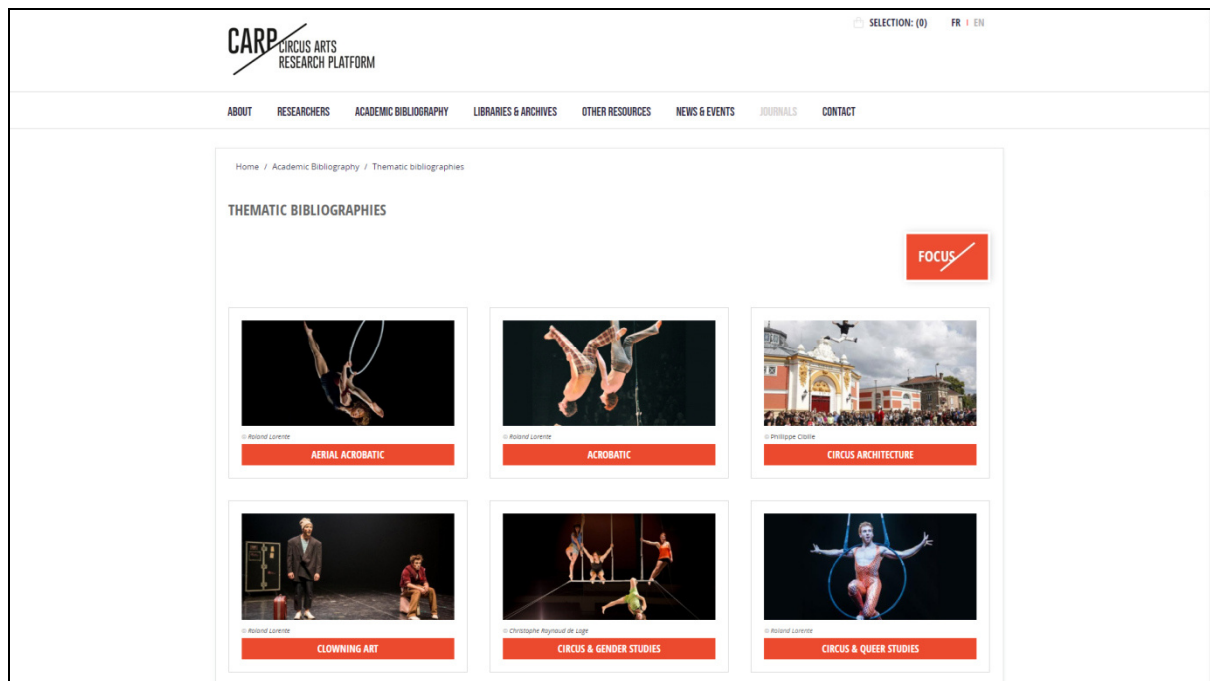
SEARCH ...
 documents an article a book
 Advanced search

GEOGRAPHICAL AREAS

NORTH AMERICA	CENTRAL & SOUTH AMERICA	AFRICA & MIDDLE EAST	FOCUS New arrivals
ASIA	OCEANIA	NORTH EUROPE	FOCUS Thematic bibliographies
WEST EUROPE	EAST & CENTRAL EUROPE	SOUTH EUROPE	FOCUS Essential

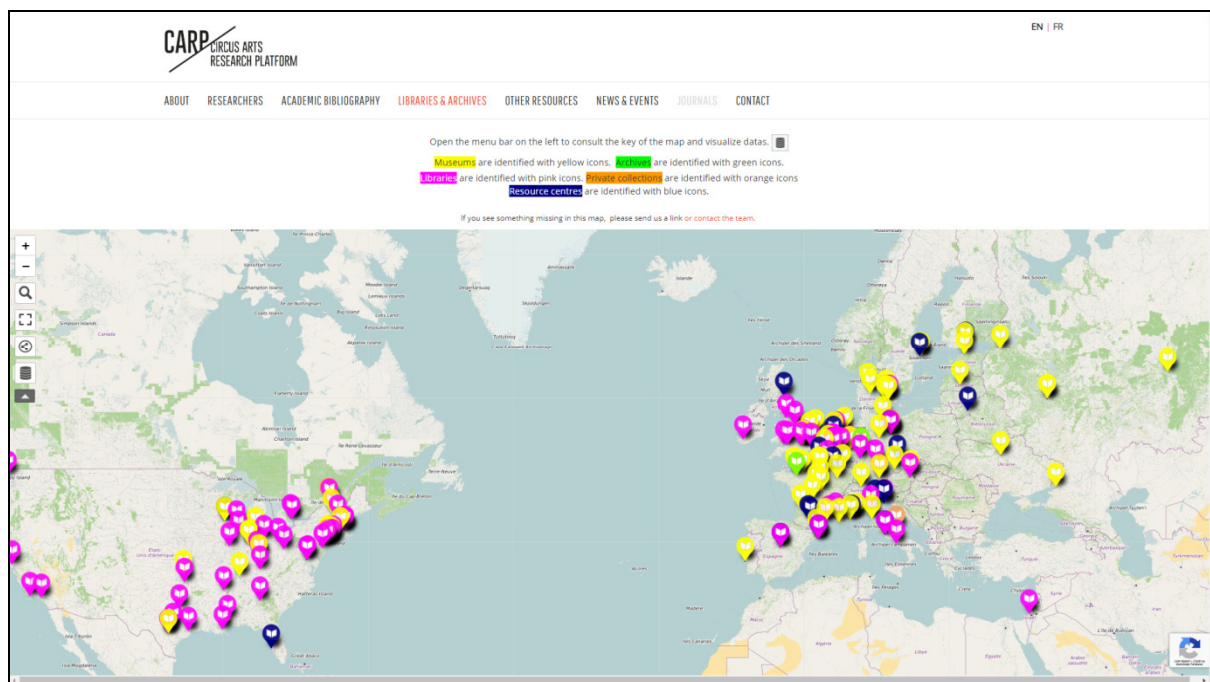
23. ábra CARP tudományos bibliográfia egyszerű keresőfelülete

Forrás: https://circusartsresearchplatform.com/pmb/opac_css

24. ábra **CARP tematikus bibliográfiák**

Forrás: https://circusartsresearchplatform.com/pmb/opac_css/index.php?lvl=cmspage&pageid=6&id_rubrique=4

25. ábra **Cirkusművészeti intézmények földrajzi mutatója – CARP**

Forrás: <https://circusartsresearchplatform.com/librairies-archives>

Hazai távlatok

A hazai cirkuszművészeti digitalizálási munkák a MACIVA és a *Forum Hungaricum Nonprofit Kft.* között 2018-ban létrejött együttműködési megállapodással elkezdődtek, melynek hatására jellemzően aprónyomtatványok és plakátok archiválása történt meg. A közleményünkben nem tárgyalt, de dinamikus zajló cirkuszművészeti múzeumi fejlesztések mellett ugyanolyan hangsúllyal kell, hogy megjelenjenek a könyvtári és kutatóközponti innovációs törekvések, melyhez az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézete biztosítja a

szakértői közreműködést. Magyar vonatkozású cirkuszművészeti virtuális kiállítások – *Panem et circenses* (26. ábra) vagy *A szemfényvesztés tudománya és legendás magyar mesterei: Rodolfo és Houdini* (27. ábra) – elérhetők a *Magyar Nemzeti Digitális Archívumból* (MaNDA DB) és az *Europeana* is szolgáltat kapcsolódó tartalmakat. Az előttünk álló feladat azonban komplexebb és kiterjedtebb, melyet a tanulmányunkban vizsgált, többnyire évtizedes múlttal bíró szolgáltatási rendszerek és projektek (1. táblázat) követendő modelljei és eredményei vetítenek elénk.

26. ábra **Panem et circenses** – MaNDA DB

Forrás: <https://mandadb.hu/cikk/733383>

27. ábra A szemfényvesztés tudománya és legendás magyar mesterei: Rodolfo és Houdini – MaNDA DB

Forrás: <https://mandadb.hu/cikk/1070982>

1. táblázat

A tanulmányban elemzett cirkuszművészeti intézmények és projektek

	Sirkusken Tiedotuskeskus	École nationale de cirque Montréal	Centre National des Arts du Cirque	National Centre for Circus Art	Circusland	Circus Arts and Research Platform
Honlap (angol)	https://sirkusinfo.fi/en	https://ecolenationaledecirque.ca/en	https://www.cna-c.fr/article/946	https://www.nationalcircus.org.uk	https://circusland.org/en/inicial-3	https://circusartsresearchplatform.com
Nyelv(ek)	finn, angol, svéd, francia	francia, angol, spanyol	francia, angol, spanyol	angol	katalán, spanyol, angol, francia	angol, francia
Akadálymentesített	nem	nem	nem	nem	nem	nem
Facebook	https://www.facebook.com/sirkusinfo	https://www.facebook.com/ecolenationaledecirque	https://www.facebook.com/CNACChalons	https://www.facebook.com/NationalCentreForCircusArts	https://www.facebook.com/circuslandbesalu	–
Twitter	https://twitter.com/sirkusinfo	https://twitter.com/ENC_EcoleCirque	–	https://twitter.com/nationalcircus	https://twitter.com/circusland_tw	–
Instagram	https://www.instagram.com/sirkusinfo/?hl=fi	https://www.instagram.com/ecolenationaledecirque	https://www.instagram.com/sirkusinfo/p/Be1LLhBv8G	https://www.instagram.com/nationalcircus	https://www.instagram.com/circuslandbesalu	–
Youtube	–	https://www.youtube.com/channel/UCUGdwHDsKDB654FYxvRFEQ	–	https://www.youtube.com/user/CircusSpaceLondon	–	–
LinkedIn	–	https://www.linkedin.com/school/cole-nationale-de-cirque	–	–	–	–
Tumblr	–	–	–	http://nationalcircus.tumblr.com	–	–

Hivatkozások

- ¹ Könyvtár- és információtudomány a porondon. ELTE. 2015. 10. 13. <https://www.elte.hu/content/konyvtar-es-informaciotudomany-a-porondon.t.6162>
- ² Balance és könyvtár. ELTE LIS. 2015. 12. 14. <http://elte-lis.blogspot.com/2015/12/balance-es-konyvtar.html>
- ³ Meghívó Juhász Éva doktori védésére. ELTE LIS. 2019. 09. 03. <http://elte-lis.blogspot.com/2019/09/meghivo-juhasz-eva-doktori-vedesere.html>
- ⁴ Communiqué from the 29th Meeting of the Ministers Responsible for Culture of the Visegrad Group Countries. Víglaš, June 11, 2019 <http://www.visegradgroup.eu/documents/official-statements/communique-from-the-29th>
- ⁵ Nemzeti Artista- Előadó- és Cirkuszművészeti Központ Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság változásokkal egységes szerkezetbe foglalt alapító okirata. MACIVA. 2019. 06. 18. <https://www.maciva.hu/images/kozerdeku/Alapitoi-okirat.pdf>
- ⁶ A Kormány 1495/2019. (VIII. 2.) Korm. határozata a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ elhelyezésével összefüggő intézkedésekről. = Magyar Közlöny. 2019. 138. sz. 5788-5789. p. <https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/0e673cddb8e437b6ee79f6d0e0046e961d701593/letoltes>
- ⁷ Digitalizálják a cirkuszművészet emlékeit is. ELTE. 2019. 09. 09. <https://www.elte.hu/content/digitalizaljak-a-cirkuszmuveszet-emlekeit-is.t.19532> és Együttműködést kötött a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara. FNC. 2019. 09. 06. <https://www.fnc.hu/hirek/item/2250-egyuttmukodest-kotott-a-nemzeti-cirkuszmuveszeti-kozpont-es-az-eotvos-lorand-tudomanyegyetem-bolcseszettudomanyi-kara>
- ⁸ Cirkuszművészeti konferencia ELTE-s kutatókkal. ELTE. 2020. 01. 13. <https://www.elte.hu/content/cirkuszmuveszeti-konferencia-elte-s-kutatokkal.t.20224> és Cirkuszi kulturális örökség – UNESCO szakmai konferencia. FNC. 2020. 01. 10. <https://www.fnc.hu/hirek/item/2369-cirkuszi-kulturalis-orokseg-unesco-szakmai-konferencia>
- ⁹ Infogram. <https://infogram.com>
- ¹⁰ „Paul-Émile Dumoulin has been working at his town's library for 25 years. He's serious and nervous, also proud and sometimes so clumsy. Bookshelves must be impeccable, each book in its place. But pay attention, because when Paul-Emile Dumoulin begins to read, he enters completely in the story and a taste for adventure shows him in another light. He embodies the book's characters for them to become suddenly very alive and expressing themselves with acrobatics, acrobalance, juggling, break dance and beat box. A Hilarious show that will make you read by Canadian Le Gros Orteil!” Forrás: Le Gros Orteil: The Librarian. Cirko. <https://cirko.fi/en/esitys/le-gros-orteil-the-librarian-2>
- ¹¹ Stockholm konstnärliga högskola. <https://www.uniarts.se>
- ¹² University of Campinas. Institute of Arts. <http://www.internationaloffice.unicamp.br/english/teaching/graduate/institute-of-arts>
- ¹³ Library of the Theatre Institute. <https://www.idu.cz/en/about-us/theatre-institute/library-of-the-theatre-institute>

Beérkezett: 2020. II. 24-én.

Kiszl Péter

habilitált egyetemi docens,
az ELTE BTK Könyvtár- és
Információtudományi Intézetének
igazgatója, Információtudományi
Tanszékének és Könyvtártudományi
doktori programjának vezetője.
E-mail: kiszl.peter@btk.elte.hu

Szűts Etele

a Forum Hungaricum Nonprofit Kft.
Digitálisarchívum-fejlesztési Osztá-
lyának vezetője,
az ELTE BTK Irodalomtudományi
Doktori Iskola Könyvtártudományi
doktori programjának hallgatója.
E-mail: szuts.etele@forumhungaricum.hu